

«АҚШАМНЫҢ»
АФИШАСЫ
М.Әуезов
атындағы Қазақ
мемлекеттік
академиялық
драма театры
92-театр маусымы

 1 наурыз
«КӨМБЕ НАННЫҢ ДӘМІ»
 драма

 2 наурыз
«БАҚЫТ ҚЛТІ»
 драма

 3 наурыз
«МӨЛДІР МАХАББАТ»
 драма

 4 наурыз
«ҚЫЗ МҰНЫ»
 лирикалық драма

 6 наурыз
«ҚОРҚЫТТЫҢ КӨРІ»
 аңыз-дастан

 7 наурыз
«ТЕНДЕРГЕ ТҮСКЕН
КЕЛІНШЕК»
 драма

«ҚОШТАСҚЫМ
КЕЛМЕЙДІ!...»
 драма

 8 наурыз
«ҚЫЗ ЖІБЕК»
 музыкалық драма

Ғ.Мүсірепов
атындағы Қазақ
мемлекеттік
академиялық
балалар мен
жасөспірімдер
театры
72-театр маусымы

 1 наурыз
«АҚҚУЛАР
ҰЙЫҚТАҒАНДА...»
 драма

 2 наурыз
«АЛДАР КӨСЕ»
 ертегі

«СУПЕР СЕРКЕШ»
 комедия

 3 наурыз
«МАУГЛИ»
 ертегі

«МЕН,
ҰМЫТЫЛМАЙМЫН...»
 лирикалық драма

 4 наурыз
«БІР ТҮП АЛМА АҒАШЫ»
 драма

 6 наурыз
«ҚОЗЫ КӨРПЕШ – БАЯН
СҮЛУ»
 трагедия

 7 наурыз
«КЕЛІНДЕР КӨТЕРІЛІСІ»
 комедия

ҒЫЛЫМНЫҢ ЕҢБЕКТОРЫСЫ

Иә, «дүние де өзі, мал да өзі» дейтін ғылым жолы. Алайда, алмағайып уақыт келді. Құбылып тұрған дүние бірде бетін берсе, енді бірде кері айналып, көз алдайды. Ғылым малға, мал мансапқа айналып жатты. Өзінің табанақы, маңдай теріне ғана сенетін, «ақ жүріп, адал тұратын» қарапайым қалпынан танбады. Аумалы-төкпелі нарық кезеңі қыспаққа алғанда да ғылымнан қол үзген жоқ, керісінше соңына шырақ алып түсті.

1948 жылдың көктемінде Жамбыл облысы, Шу ауданы, Ақтөбе ауылында дүниеге келген белгілі ұстаз-ғалым Мүбәрәк Бейсенбекұлы Үмбетәев болатын. 1971 жылы С.М.Киров атындағы ҚазМУ-дің филология факультетін бітіріп келіп, бала шағынан әкесіне, атасына ілесіп талай аң-құс қуған көршілес Мойынкүм ауданының Айдарлы ауылында еңбек жолын бастайды. Ерке Шудың сылдыры мен анасының әлдіі, көршілес құмды ауылда аңшылық құратын күймақұлақ қара шалдың тобылғы сапты қамшыны асқан бір шеберлікпен өре отырып айтатын ертегіге бергісіз әңгімелері жас Мүбәрәктің сөз өнеріне деген ықыласын ерте оятқан еді. Оның үстіне Мойынкүм даласының сиқырлы суреттері қиялшыл жастың жүрегіндегі өзіне де белгісіз құбылысты түргіп оятып, тыным бермейтін. Өлең, мақала жазып, ой қуатын болды. Мектептегі шәкірттеріне де ынтасы ерекше. Ақыры ауылдағы шәкірттерімен өрен қоштасып, Алматыға аттанады. 1977 жылы қазіргі әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті филология факультеті қазақ әдебиеті кафедрасының аспирантурасына қабылданып, аспирант М.Үмбетәевқа Сүйінбай Аронұлының шығармашылығын зерттеу жүктеледі. Арманын арқаалаған жас «инемен құдық қазғандай» ғылым жолына бел шеше кірскенін өзі де аңғармай қалады. Жас Мүбәрәктің бойына өзі туған Шу өлкесі қамысы тербелген момақан, ойшыл қалпын, қызғалдағы мен сарғалдағының көктегі күнмен ойнап, жалт-жұлт еткен жайсаң, жарқын мінезін, жастық шағы өткен құмды дала түсіне эпос батырларындай жиі енетін сексеуілдің безіндей тас түйін жігер, төзім сыйлапты. Білім мен ғылым жолына түскен абзал жанға керегі де осы еді. Алайда, жас ғалым сөз сүйейі атанған Сүйінбайдың ақындық өнері бүкіл шығармашылық ғұмырына өзек болар түгесілмес қазынасына айналарын ол кезде түйсінген жоқ. Қазақстан, Қырғызстан тарихи архивтерін, қолжазба қорларын, Фрунзе, Ташкент, Қазан, Уфа шаһарларын аралап, тынымсыз ізденіс нәтижесінде, 1981 жылы «Сүйінбай Аронұлының поэзиясы және оның тарихи негіздері» деген тақырыпта кандидаттық диссертация қорғайды. Бүгінде Мүбәрәк Бейсенбекұлы әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің доценті, Жамбыл атындағы Қазақ фольклоры мен әдебиетін ғылыми зерттеу орталығының директоры міндеттерін атқарады.

Мүбәрәк Бейсенбекұлының докторлық қорғап, профессор атағын алуға мүмкіндігі де, ғалымдық қарымы да жеткілікті еді. Бірақ ол ғалым атанудың заңдастырылған сүрлеуінен өтпей-ақ, Абай айтқан «шын ғалымша» өмір сүріп, еңбектенудің азабы мен рахатын әлдеқашан сезінген еді. Тіпті, ол заңды ғылыми атақ-дәреже түгілі, осы күнде

тістегеннің аузында, ұстағанның қолында кетіп жатқан «Жылдың үздік оқытушысы», «Құрмет ордені», тағысын-тағылар сияқты марапат-атақтарды қаперіне алған да емес.

Ал Мүбәрәк Үмбетәевтың сонау ұлы Әуезовтің академиялық шешендік дәстүрі мен қазіргі инновациялық оқыту әдісін шығармашылықпен ұштастырып келе жатқан нағыз «еңбек торысы», зиялы ғалым екеніне оның ғылыми шығармашылық еңбектері дәлел. Көз майын тауысып, түн ортасына дейін қағаз-кітапқа, я компьютерге қадалып отыру әдетіне айналғалы қашан. Жары Зейнегүл, келін-бала, немерелері де бұған үйренген-ді. Ғалымға төн туа бітті төзімнің, ешкімнің көзіне еленбей төгілген тердің қайтарымы да өзі үшін – отбасы бақыты, көз алдында отырған өрімдей шәкірттері, қала берді солар қолтықтап жүрген өз еңбектері. Бүгінгі талапшыл шәкірт аудиторияда бос сөзбен уақыт өткізетін оқытушыға емес, білім-білігі шәкіртінен он есе асып түсіп жататын, оқытудың заманауи тәсілдерін, алуан әдістерді шығармашылықпен үйлестіре алатын өз ісінің шебері дейтіндей оқытушыға зәру болса, осы олқылықтың орнын толтырып жүрген ұстаздың бірі де М.Үмбетәев болса керек. Мүбәрәк Бейсенбекұлы «Пірім менің – Сүйінбай» (Қазақ университеті, 1992), «Ақындық өнер өрісі» («Қазақ университеті», 2003), «Импровизация и жизнь» («Қазақ университеті», 2004), «Еншілес ел ақындары» («Қазақ университеті», 2007), «Өтеген батыр тұлғасының әдеби-тарихи негіздері» («Қазақ университеті», 2012), «Сүйінбай». Монография. Абай атындағы ҚазҰПУ, «Ұлағат», 2015), «Сүйінбай айтыстары және өмір шындығы: монография» («Қазақ университеті», 2015), «Қазақ-қырғыз халық ақындары: оқу құралы» («Қазақ университеті», 2017), «Көңілдің кейбір кездері: әдеби толғаныстар мен пайымдар» («Дәуір», 2018) атты еңбектерін жазып, жариялаған.

Мүбәрәк Үмбетәев «Сүйінбай айтыстары және өмір шындығы» атты монографиясында «Айтыс өнерінің алтын дінгегі», жыр алыбы Жамбылдың ұлы ұстазы, халық ақыны атанған Сүйінбай Аронұлының шығармашылық мұрасын жүйелі-кешенді түрде терең

зерттейді. Монографиясының бірінші тарауы «Сүйінбайдың Тезек төремен айтысының әлеуметтік сипаты» деп аталады. Ең алдымен, зерттеуші «Сүйінбай мен Тезек төре айтысының» ақынның басқа айтыстарынан айрықша екенін ажырата келіп, оның эстетикалық мәніне терең үніледі. Зерттеуші хан, төрелерді мақтаған сарай ақындарының тоғышарлығын, оларды халық ұнатпағанын, ал Махамбет, Шернияз, одан әрідегі шығыстың шайырларының билеушілерді аяусыз сынап, шенегенін, сондықтан мехнат шеккенін баяндай келіп: «Ал XIX ғасырдағы қазақ даласының Рудаки, Фердоуси іспетті дүлдүл, семсер тілді ақыны Сүйінбай Аронұлы болды», – дейді. Сыншыл реализм әдісі ақиық ақын Сүйінбай айтысында сатиралық бейнелеуден танылады. Сүйінбай зорлық-зомбылығымен, ұрлығымен әшкере болған Тезек төренің елге өмірін жүргізе алғанмен, көп әйелді отбасына төртіп орната алмағанын бетіне басады. Тезектің әйелінің, қызының теріс қылықтарын келеке етеді. Тезек қарсыласының сөзі сүйегінен өтсе де, артында қалың халық тұрған Сүйінбайды жазалай алмайды. Осы сипаттарды ғалым жан-жақты зерделейді. Ғалым аталмыш айтыста Сүйінбайдың ертеден келе жатқан мысал айтысын жаңашылдықпен игергенін, жалпы мысал айтысын ақындар айтысы үстінде тым сирек кездесетінін байыптайды. «Сүйінбайдың қырғыз ақыны Қатағанмен айтысының қоғамдық мән-маңызы» деген екінші тарауда белгілі ғалым М.Үмбетәев бұл айтыстың жүз елу жылдан астам уақыт бойы қырғыз, қазақ елдерінде ауызша айтылып, сакталып келгенін сөз етеді. Қатағанның кертартпалығын, жікшілдігін сипаттаған деректерді шолып өткенімен, оның суырыпсалма өнерде тендесі жоқ төкпе ақын екенін атап өтеді.

Қырғыз-қазаққа танымал ғалым Мүбәрәк Үмбетәевтың ақиық ақын Сүйінбай Аронұлының ақындық, күрескерлік тұлғасын сомдаған «Сүйінбай мен Тезек төре» атты тарихи-музыкалық драмасын өз алдына сөз етуге тұрарлық көркем туынды деп білуге болады. Сондай-ақ, ұстаз-ғалым М.Үмбетәев «Көңілдің кейбір кездері: әдеби толғаныстар мен пайымдар» («Дәуір», 2018) атты жуықта жарық көрген кітабында қырық жеті жылға жуық ұстаздық-ғалымдық шығармашылық ғұмыры мен адами өмір-тағдырынан түйгендерін әңгіме, өлең-жыр, пьеса, шығармашылық портрет жанрында оқырманға ұсынады.

Бүгінде әдебиеттану ғылымында есімі танымал ғалым Мүбәрәк Үмбетәевтың монографиялық зерттеулері, оқулықтары мен оқу құралдары, бағдарламалары, іс-тәжірибесі қазіргі таңдағы бәсекеге қабілетті білім беру жүйесінде, инновациялық оқыту үдерісінде пайдалануда тиімді, ғылыми әлеуеті аса мәнді еңбектер болып табылады. Сондықтан қырық жылдан аса уақыт ғылымның қия жолымен өркеніет көшіне ілескен әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінде тынымсыз еңбек етіп, оның дамуына өз үлесін қосып келе жатқан Мүбәрәк Бейсенбекұлы Үмбетәев қоғамда ұстаздық, ғалымдық, адамгершілік пайым-парасатымен, кемелдік келбетімен шынайы құрметке лайық абзал азамат екені анық. Жаны жайсаң, жақсы ағаның жетпісі жемісті болсын демекпіз.

Раушан ӘБДІҚҰЛОВА,
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың
профессоры.

Елімнің жүрегісің сен – Астана

Рая ЕСКЕНДІР

Биыл Сарыарқа төсіндегі көркем қала Астанаға 20 жыл толады. Осынау мерейлі той қарсаңында Астананың егізіндей болған Алматы да өзінің сыңарына арнап іс-шараларды кезектесе өткізіп жатыр. Алмалы ауданындағы №4 Оқушылар үйінде өткен қалалық көркем сөз шеберлерінің байқауы «Елімнің жүрегі – Астана» деп аталды.

Байқауға Алматы қаласы бойынша Оқушылар үйлерінің тәрбиеленушілері қатысты. Байқау шарты бойынша үміткерлер ақын-дардың өлеңдерін жатқа айтып, Астана туралы өндер орындап, Астана туралы эссе жазуы керек болды. Байқауға танымал қоғам қайраткерлері, белгілі өнер шеберлері, білім саласының үздіктері төрелік етіп, жас өнерпаздардың өнеріне баға берді. Әділқазылардың құрамында тіл жанашырлары Асылы Осман, Гүлмира Есетқызы, Рымтай Құлжабайқызы, Гүлсім Тұрсынбекқызы болды. Байқауға келген қонақтар №4

Оқушылар үйінің өнерпаздарының орындауындағы концерттік бағдарламаны тамашалады. Байқаудың қорытындысы бойынша ақын-жазушылардың «Астана» туралы жазған өлеңдерін жатқа айтуда I орынды №4 Оқушылар үйінің оқушысы Фатима Әбітей, 2-орынды №3 Оқушылар үйінің оқушысы Ынтымақ Сағымбеков, 3-орынды №2 Оқушылар үйінің оқушысы Мөлдір Мұстафаева иеленді. Ал енді Астана туралы өн айту номинациясы бойынша I-орынды №7 Оқушылар үйінің оқушысы Шәкәрім Әбілғазы, Санжар Комут, 2-орынды №2 Оқушылар үйінің оқушысы Өркен Кенес, 3-орынды №6 Оқушылар үйінің оқушысы Балауса Асым алды. Астана туралы эссе жазу (үй тапсырмасы) бойынша I-орынды №5 Оқушылар үйінің оқушысы Жадыра Жағыпар, 2-орынды №4 Оқушылар үйінің оқушысы Ұлжалғас Мейманқұлова, 3-орынды №1 Оқушылар үйінің оқушысы Аружан Сүмбебаева иеленді.